

8. PRZYRODA

Obszar województwa dolnośląskiego cechuje się znacznym zróżnicowaniem fizjograficznym wynikającym z urozmaiconej budowy geologicznej, warunków glebowych i klimatycznych.

Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe Dolnego Śląska zostały potwierdzone poprzez utworzenie obszarów chronionych. Ponad 20% powierzchni województwa objęte jest różnego rodzaju formami ochrony prawnej.

8.1. PARKI NARODOWE

Na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 2 parki narodowe: Karkonoski i Gór Stołowych.

Karkonoski Park Narodowy został utworzony w 1959 r. na powierzchni 5562 ha. Ochroną ścisłą objęto 31% jego powierzchni. Park wchodzi w skład bilateralnego Rezerwatu Biosfery Karkonosze.

Park jest położony w Sudetach Zachodnich. Chroni on najwyższe partie Karkonoszy i Sudetów oraz dwie enklawy w piętrze pogórza: rezerwaty „Góra Chojnik” i „Wodospad Szklarki”.

Karkonosze, zbudowane z granitów i łupków krystalicznych, poddane zostały długotrwałym procesom geologiczno-klimatycznym, które doprowadziły do złagodzenia rzeźby i wykształcenia specyficznych form powierzchniowych. Mają one postać ostańców skalnych (Słonecznik, Pielgrzym), gołoborzy, kotłów polodowcowych z malowniczymi jeziorkami góorskimi (Śnieżne Kotły, Mały i Wielki Staw), wodospadów (Kamieńczyk, Szklarki) oraz wierzchowinowych i zboczowych torfowisk wysokich (Równia pod Śnieżką). Wiele z tych tworów uznano za pomniki przyrody nieożywionej.

Roślinność występuje w układzie piętrowym, obniżonym w stosunku do Tatr o 250-300 m. Dominujące gatunki lasotwórcze to świerk (98% powierzchni leśnej) oraz buk (2%). W piętrze subalpejskim (powyżej 1250 m n.p.m.) występuje szereg specyficznych zbiorowisk zaroślowych, takich jak: sudeckie zbiorowiska kosówki, wysokogórskie borówczyska bażynowe, zarośla reliktovej wierzby lapońskiej i inne. Osobną, ważną grupę stanowią zespoły torfowisk wy-

sokich i kwaśne młaki niskoturzycowe. Powyżej 1500 m n.p.m. w piętrze alpejskim występują kwaśne murawy wysokogórskie.

Park Narodowy Gór Stołowych utworzono w 1993 r. na powierzchni 6280 ha.

Góry Stołowe to jedyne w kraju piaszczyste stołowa o budowie płytowej, które rozpadając się na bloki i ulegając selektywnemu procesowi wietrzenia tworzą tu, na niewielkim obszarze, unikalny w skali europejskiej krajobraz labiryntów i niezliczonej ilości izolowanych skałek o fantastycznych kształtach. Największe ich skupienia występują na bastionach najwyższego stopnia Gór Stołowych, głównie na Szczelińcu Wielkim oraz w Błędnych Skałach. Niezwykle oryginalne są Skalne Grzyby – duże skupisko ostańców, ciągnące się wzdłuż dolnego stopnia tego masywu.

Roślinność parku należy do piętra regla dolnego, przeważają zbiorowiska leśne, w większości bory świerkowe sztucznego pochodzenia. Ponadto zachowały się naturalne, dolnoregłowe zbiorowiska lasów bukowych oraz małe powierzchnie świerczyn i reliktovej enklawy boru sosnowego. Występują tu również specyficzne łąki, tzw. Sawanna Łężycka, obszar mioceńskiego zrównania z pojedynczo rozrzuconymi, piaszczystymi skałami ostańcowymi (Łężyckie Skałki) oraz parasolowatymi sosnami.

Osobliwością przyrodniczą Parku jest również Wielkie Torfowisko Batorowskie, utworzone w 1958 r. rezerwat florystyczny, w którym ochroną ścisłą objęto niezwykle cenne torfowisko wysokie, ostoję ptaków glacialnych.

8.2. PARKI KRAJOBRAZOWE *

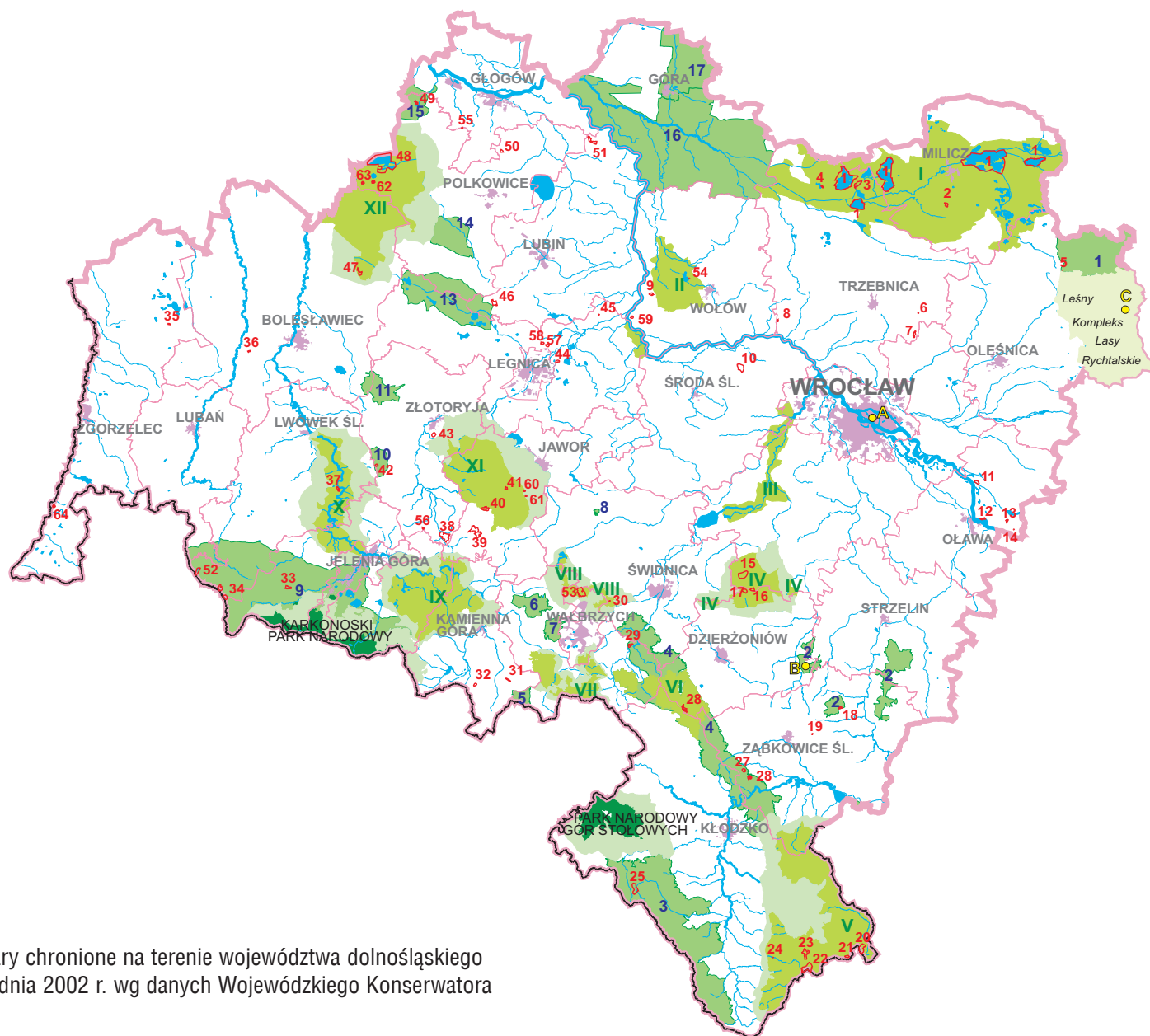
Na obszarze Dolnego Śląska funkcjonuje 12 parków krajobrazowych. Nadzór nad nimi prowadzi Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych. Jednostka została utworzona Rozporządzeniem Nr 15 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 13 maja 1999 r. w sprawie utworzenia Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.

Szczegółową charakterystykę parków zamieszczono w tabeli.

Tabela I.8.1. Obszary i obiekty chronione w województwie dolnośląskim (wg WUS)

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Powierzchnia [ha]
Park narodowy	2	11520,2
Rezerwat	64	10181,9
Park krajobrazowy	12	198111,5
Obszar chronionego krajobrazu	17	177067,5
Użytek ekologiczny	16	644,1
Zespół przyrodniczo-krajobrazowy	1	32,9

* materiały przygotował Piotr Śnigucki, DZPK we Wrocławiu

Rysunek I.8.1. Obszary chronione na terenie województwa dolnośląskiego
(stan na 31 grudnia 2002 r. wg danych Wojewódzkiego Konserwatora
Przyrody)

LEGENDA :

PARKI NARODOWE

Karkonoski Park Narodowy
Park Narodowy Gór Stołowych

PARKI KRAJOBRAZOWE

I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII

PK Dolina Baryczy
PK Dolina Jezierzycy
PK Dolina Bystrzycy
Ślązański PK
Śnieżnicki PK
PK Gór Sowich
PK Sudetów Wałbrzyskich
Książański PK
Rudawski PK
PK Doliny Bobru
PK Chełmy
Przemkowski PK

OGRODY BOTANICZNE I DENDROLOGICZNE

A
B
C

Ogród Botaniczny we Wrocławiu
Arboretum w Wojławicach
Arboretum Leśne im. Prof. S. Białoboka w Ślizowie

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
15
15
16
17

Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska
Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie
Góry Bystrzyckie i Orlickie
Góry Bardzkie i Sowie
Zawory
Masyw Trójarbu
Chełmiec
Góra Krzyżowa
Karkonosze - Góry Izerskie
Ostrzyca Proboszczowicka
Grodziec
Dolina Odry
Dolina Czarnej Wody
Lasy Chocianowskie
Wzgórza Dalkowskie
Dolina Baryczy
Krzywińsko-Osiecki

Leśny Kompleks Promocyjny
Lasy Rychtałskie

REZERWATY PRZYRODY

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48

Stawy Milickie
Wzgórze Joanny
Olszyny Niezgodzkie
Radziądz
Gola
Torfowisko koło Grabowna
Las Bukowy w Skarszynie
Jodłowice
Odrzyska
Zabór
Łacha Jelcz
Zwierzyńiec
Kanigóra
Grodziska Raczyńskie
Góra Sobótka-Ślęza
Łąka Sulistrowicka
Góra Radunia
Muszkowicki Las Budowy
Skalki Stoleckie
Puszcza Śnieżnej Białki
Nowa Morawa
Śnieżnik Kłodzki
Jaskinia Niedzwiedzia
Wodospad Wilczki
Torfowisko pod Zieleńcem
Cisy
Cisowa Góra
Bukowa Kalenica
Góra Choina
Jeziorko Daisy
Głazy Kransoludków
Kruczy Kamień
Krokusy w Górzycu
Torfowisko Izerskie
Torfowisko pod Węglińcem
Brzeznik
Góra Zamkowa we Wleniu
Góra Miłek
Buki Sudeckie
Wawóz Lipa
Wawóz Myśluborski
Ostrzyca Proboszczowicka
Wilcza Góra
Torfowisko Kunickie
Brekinia
Zimna Woda
Torfowisko Borówki
Stawy Przemyskie

49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62 *
63 *
64 *

Dalkowskie Jary
Uroczysko Obiszów
Skarpa Storczyków
Torfowisko Doliny Izery
Przełomy pod Książem
Uroczysko Wrzosey
Buczyna Jakubowska
Buczyna Storczykowa na Białych Skałach
Ponikowa
Błyszcz
Łęg Korea
Wawóz Siedmicki
Nad Groblą
Łęgi Źródłowskie k. Przemkowa
Buczyna Piotrowicka
Grądy k. Posady

* rezerваты przyrody utworzone w 2002 r.

granice państw
granice województw
granice powiatów
siedziba Wojewody
siedziby Rad Powiatów
i Starostw
rzeki i jeziora

Tabela 1.8.2. Parki krajobrazowe na terenie województwa dolnośląskiego

Lp.	Nazwa parku	Akty prawne regulujące funkcjonowanie parku	Cel ochrony	Gmina	Powiat
1	Ślęzański Park Krajobrazowy Powierzchnia: 8200 ha Powierzchnia otuliny: 7400 ha Rok utworzenia: 1988	- Uchwała nr XXIV/155/88 WRN we Wrocławiu z 8 czerwca 1988 r. w sprawie utworzenia ŚPK (Dz.Urz. Woj. Wrocł. nr 13 z 18 sierpnia 1988 r.) - Porozumienie nr 16 pomiędzy Wojewodą Wrocławskim a Wojewodą Wałbrzyskim z 30 grudnia 1993 r. w sprawie powiększenia obszaru ŚPK i sporządzenia planu jego ochrony - Rozporządzenie nr 23/94 Woj. Wałbrz. z 24 maja 1994 r. w sprawie utworzenia ŚPK w rejonie Wzgórz Kiełczyńskich - Rozporządzenie nr 9 Woj. Wrocł. z 13 czerwca 1994 r. w sprawie powiększenia terenów ŚPK i jego otuliny - Zarządzenie nr 45 Woj. Dolnośl. z 16 marca 1999 r. w sprawie ustalenia wykazów aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego nadal obowiązujących na obszarze woj. dolnośląskiego	Zachowanie środowiska przyrodniczo- krajobrazowego masywu Ślęży, jego wartości kulturowych i historycznych. Liczne zabytki kultury materialnej: stanowiska archeologiczne, rzeźby kultowe, kamienne kręgi, budowle sakralne i zabytkowe budownictwo wiejskie.	Jordanów Śląski Łagiewniki Dzierżoniów Świdnica Sobótka Marcinowice	Dzierżoniów Świdnica Wrocław
2	Park Krajobrazowy „Dolina Jezierzycy” Powierzchnia: 7953 ha Rok utworzenia: 1994	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Wrocławskiego z 12 sierpnia 1994 r. w sprawie utworzenia i ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Jezierzycy” w województwie wrocławskim	Duże kompleksy lasów łęgowo-olszowych o charakterze zbliżonym do naturalnych, bogate gatunkowo wilgotne łąki i środowiska wodne. Liczne cenne gatunki roślin oraz zwierząt, w tym chronione oraz rzadkie (bogata ornitofauna).	Wołów Wińsko	Wołów
3	Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy” Powierzchnia: <u>Woj. dolnośl.</u> 70040 ha <u>Woj. wielkop.</u> 17000 ha Rok utworzenia: 1996	- Rozporządzenie Wojewody Kaliskiego i Wojewody Wrocławskiego z 3 czerwca 1996 r. w sprawie utworzenia i ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” (Dz.Urz. Woj. Wrocł. Nr 6 z 17 czerwca 1996 r., poz. 65) - Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Dolnośląskiego i Wojewody Wielkopolskiego z 2 października 2000 r. zmieniające rozporządzenie Wojewody Kaliskiego i Wojewody Wrocławskiego z 3 czerwca 1996 r. w sprawie utworzenia i ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” (Dz.Urz. Woj. Doln. Nr 38 z 12 października 2000 r., poz. 656)	Zróżnicowana konfiguracja terenu oraz duża zmienność siedliskowa (wielohektarowe kompleksy lasów, łąki o różnym stopniu wilgotności oraz tereny bagienne) znajduje odzwierciedlenie w bogactwie flory, fauny i różnorodności zbiorowisk roślinnych. Zachowanie walorów jednego z najcenniejszych obszarów wodno-błotnych w Europie - rezerwatu ornitologicznego „Stawy Milickie”. Wysokie walory historyczno-kulturowe (liczne parki podworskie, zabytkowe układy urbanistyczne, obiekty sakralne oraz skupienia zieleni wysokiej).	<u>Woj. doln.:</u> Cieszków Krośnice Milicz Żmigród Prusice Twardogóra Trzebnica <u>Woj. wielkop.:</u> Odolanów Sośnice Przygodzice	<u>Woj. doln.:</u> Milicz, Trzebnica <u>Woj. wielkop.:</u> Ostrów Wielkopolski
4	Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” Powierzchnia: 8570 ha Rok utworzenia: 1998	Rozporządzenie Nr 17 Woj. Wrocł. z 27 października 1998 r. (Dz.Urz. Woj. Wrocławskiego Nr 19 z 16 listopada 1998 r. poz. 210)	Część rzeki Bystrzycy oraz zbiornik Mietków jako obszary odznaczające się bardzo wysokim wskaźnikiem różnorodności gatunkowej i liczebności organizmów żywych. Cenne biocenozy leśne (zwłaszcza łęgi i grądy), zajmujące ponad 40% ogólnej powierzchni oraz cenne przyrodniczo fragmenty wilgotnych łąk.	Kąty Wrocławskie Mietków Miękinia Wrocław Sobótka	Wrocław

Lp.	Nazwa parku	Akty prawne regulujące funkcjonowanie parku	Cel ochrony	Gmina	Powiat
5	Park Krajobrazowy „Chełmy” Powierzchnia: 15990,76 ha Powierzchnia otuliny: 12470,83 ha Rok utworzenia: 1992	▪ Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z 29 czerwca 1992 r. w sprawie utworzenia PK „Chełmy” w województwie legnickim (Dz.Urz. Woj. Legn. Nr 14 z 30 czerwca 1992 r.) ▪ Zarządzenie Nr 114 Wojewody Legnickiego z 31 grudnia 1993 r. w sprawie utworzenia Zarządu PK „Chełmy” w Myśliborzu ▪ Rozporządzenie Woj. Legn. z 12 grudnia 1997 r. zmieniające Rozporządzenie w sprawie utworzenia PK „Chełmy” w województwie legnickim (Dz.Urz. Woj. Legn. Nr 36 z 18 grudnia 1997 r.)	Atrakcyjny krajobraz, unikalne wartości przyrodnicze, interesujące zabytki i obiekty kultury materialnej, punkty i osie widokowe, pomniki i rezerwy przyrody oraz zespoły krajobrazowo-przyrodnicze.	Męcinka Paszowice Złotoryja Jawor Krotoszyce	Jawor Złotoryja Legnica
6	Przemkowski Park Krajobrazowy Powierzchnia: 22338 ha Powierzchnia otuliny: 15466 ha Rok utworzenia: 1997	▪ Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z 7 czerwca 1997 r. w sprawie utworzenia Przemkowskiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz. Woj. Legn. Nr 15, poz. 137) ▪ Zarządzenie Wojewody Legnickiego z 12 grudnia 1997 r. nr 45	Zróżnicowanie krajobrazowe i przestrzenne, obszary wodno-błotne „Bagna Przemkowskiego” oraz rezerwat ornitologiczny „Stawy Przemkowskie”, walory przyrodnicze i kulturowe. System rzeczny zlewni rzeki Szprotawy z licznymi dopływami oraz całym systemem rowów melioracyjnych. Obszary podmokłe, bagienne, torfowiskowe oraz fragment Borów Dolnośląskich z unikatowymi w skali europejskiej wrzosowiskami, licznymi wydłami śródładowymi, stanowiska chronionych ptaków.	Chocianów Gaworzyce Gromadka Przemków Radwanice	Polkowice Bolesławiec
7	Park Krajobrazowy „Dolina Bobru” Powierzchnia: 13270 ha Powierzchnia otuliny: 10490 ha Rok utworzenia: 1989	▪ Uchwała nr VIII/47/89 WRN w Jeleniej Górze z dnia 16 listopada 1989 r. w sprawie utworzenia parku krajobrazowego pod nazwą „Park Krajobrazowy Doliny Bobru” (Dz.Urz. Woj. Jeleniog. Nr 16 z 21 listopada 1989 r.) ▪ Rozporządzenie Nr 56/92 Woj. Jeleniog. z 31 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych zasad zagospodarowania i wykorzystania PK „Dolina Bobru” wraz z otuliną oraz wprowadzenie stosownych ograniczeń, zakazów i nakazów na tym terenie (Dz.Urz. Woj. Jeleniog. Nr 1 z 4 stycznia 1993 r.)	Urozmaicony przebieg doliny Bobru z największym na Dolnym Śląsku zbiornikiem Pilchowice. Ekosystemy leśne, z silnie zróżnicowanymi i wzajemnie przenikającymi się siedliskami leśnymi nizinnymi, wyżynnymi i górkami, z dobrze zachowanymi drzewostanami, często o naturalnym charakterze. Duża liczba zabytków kultury materialnej o wysokiej klasie.	Jelenia Góra Jeżów Sudecki Lubomierz Lwówek Śląski Stara Kamienica Wleń Świerzawa	Jelenia Góra Lwówek Śl. Złotoryja
8	Rudawski Park Krajobrazowy Powierzchnia: 15705 ha Powierzchnia otuliny: 5933 ha Rok utworzenia: 1989	▪ Uchwała nr VIII/49/89 WRN w Jeleniej Górze z dnia 16 listopada 1989 r. w sprawie utworzenia parku krajobrazowego pod nazwą „Rudawski Park Krajobrazowy” (Dz.Urz. Woj. Jeleniog. Nr 16 z dnia 21 listopada 1989 r.)	Różnorodność budowy geologicznej, bogactwo form powierzchni terenu, pozostałości dawnego górnictwa, cenne twory naturalne (profile i odsłonięcia geologiczne, groty, skałki, naturalne zbiorniki wodne). Bogactwo szaty roślinnej, jej zróżnicowanie pionowe oraz siedliskowe wynikające z urozmaiconego charakteru rzeźby terenu.	Bolków Janowice Wlk. Kamienna Góra Marciszów Mysłakowice Kowary Jelenia Góra	Jelenia Góra Kamienna Góra

Lp.	Nazwa parku	Akty prawne regulujące funkcjonowanie parku	Cel ochrony	Gmina	Powiat
9	Książański Park Krajobrazowy Powierzchnia: 3155,4 ha Powierzchnia otuliny: 6490 ha Rok utworzenia: 1981	- Uchwała Nr 35/81 WRN w Wałbrzychu z 28 października 1981 r. (Dz.Urz. WRN w Wałbrzychu, Nr 5, poz. 46 z 1981 r.) - Rozporządzenie Nr 8/91 Woj. Wałb. z 8 listopada 1991 r. w sprawie ogólnych zasad gospodarowania i ochrony parków krajobrazowych i obszarów krajobrazu chronionego w woj. wałbrzyskim (Dz.Urz. nr 15 poz. 160 z 28 listopada 1991 r.) - Rozporządzenie nr 19/98 Woj. Wałbrz. z 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego (Dz.Urz. Nr 34. poz. 260 z 31 grudnia 1998 r.) - Rozporządzenie nr 9 Woj. Dolnośląskiego z 6 lipca 2000 r. zmieniające rozporządzenie nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie woj. wałbrzyskiego	Obszar położony na pograniczu dwóch odmiennych makroregionów: Przedgórze Sudeckiego i Sudetów Środkowych. Jezioro Zielone zalany i nieczynny od ponad 100 lat kamieniołom wapienia z liczną kopalną fauną górnego dewonu. Teren wraz z otaczającym starodrzewiem koło Mokreszowa Górnego rezerwat przyrody nieożywionej „Jezioro Daisy”. Powierzchnie leśne silnie zdegradowane, lecz z zachowanymi niewielkimi płatami o charakterze zbliżonym do naturalnego, stanowiące pozostałość po dawnej puszczy bukowo-jaworowej. Duże zróżnicowanie gatunków roślin i zwierząt.	Wałbrzych Świebodzice Świdnica St. Bogaczowice Dobromierz Szczawno Zdrój	Wałbrzych Świdnica
10	Park Krajobrazowy Gór Sowich Powierzchnia: 8140,7 ha Rok utworzenia: 1991	- Rozporządzenie Nr 7/91 Woj. Wałbrz. z 8 listopada 1991 r. (Dz.Urz. Woj. Wałb. Nr 15 poz. 159 z 1991 r.) - Rozporządzenie Nr 6/96 Woj. Wałbrz. z 18 lipca 1996 r. (Dz.Urz. Woj. Wałb. Nr 24 poz. 578 z 1996 r.) - Rozporządzenie nr 19/98 Woj. Wałbrz. z 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego (Dz.Urz. nr 34 poz. 260 z 31 grudnia 1998 r.)	Najwyższa część Sudetów Środkowych, z główną kulminacją Wielką Sową, obszary leżące głównie w zasięgu regła dolnego. Lasy z przewagą monokultur świerkowych, w których zachowane są fitocenozy leśne o charakterze zbliżonym do naturalnego (rezerwat „Bukowa Kalenica”).	Bielawa Pieszyce Walim Nowa Ruda Dzierżoniów Głuszyca Stoszowice	Kłodzko Ząbkowice Wałbrzych Dzierżoniów
11	Śnieżnicki Park Krajobrazowy Powierzchnia: 28800 ha Powierzchnia otuliny: 14900 ha Rok utworzenia: 1981	- Uchwała. Nr 35/81 WRN w Wałbrzychu z 28 października 1981 r. (Dz.Urz. WRN w Wałbrzychu, Nr 5, poz. 46 z 1981 r.) - Rozporządzenie Nr 8/91 Woj. Wałbrz. z 8 listopada 1991 r. w sprawie ogólnych zasad gospodarowania i ochrony parków krajobrazowych i obszarów krajobrazu chronionego w woj. wałbrzyskim (Dz.Urz. nr 15 poz. 160 z 28 listopada 1991 r.) - Rozporządzenie nr 19/98 Woj. Wałbrz. z 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie woj. wałbrzyskiego (Dz.Urz. nr 34. poz. 260 z 31 grudnia 1998 r.) - Rozporządzenie nr 3/93 Woj. Wałbrz. z 30 kwietnia 1993 r. w sprawie zatwierdzenia planu zagospodarowania przestrzennego Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz. nr 8, poz. 51. z 1993 r.)	Grupa Śnieżnika oraz Góry Bialskie i Złote, obszary o dużej różnorodności typów krajobrazu (doliny i kotłiny śródgórskie, subalpejski krajobraz szczytowych partii Śnieżnika). Pojedyncze skałki i ich zgrupowania o fantazyjnych kształtach oraz rumowiska skalne, wychodnie wapieni krystalicznych, formy krasowe, głębokie doliny erozyjne oraz jaskinie. Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie (rezerwat) jako obiekt najcenniejszy przyrodniczo oraz Jaskinia Radochowska (pomnik przyrody), leżąca u podnóża Bzowca w Górach Złotych. Lasy świerkowe allochtoniczne, mało odporne na warunki atmosferyczne.	Stronie Śląskie Łądek Zdrój Złoty Stok Międzyzlesie Bystrzyca Kł. Kłodzko Bardo Śląskie	Kłodzko Ząbkowice
12	Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich Powierzchnia: 6493 ha Powierzchnia otuliny: 2894,6 ha Rok utworzenia: 1998	- Rozporządzenie Nr 20/98 Wojewody Wałbrzyskiego (Dz.Urz. Woj. Wałb. Nr 34 poz.261 z 1998 r.) - Rozporządzenie nr 5 Woj. Dolnośl. z dn. 25.04.2000 r. (Dz.Urz. nr 15. poz. 264. z 8 maja 2000 r.)	Fragmenty kopuł i kominów wulkanicznych, pozostałości pokryw lawowych i tufowych oraz różne efekty procesów denudacji (osuwiska skalne, skałki stokowe, gołoborza, głębokie suche doliny). Lasy będące w większości monokulturami (dominacja świerkowych, niewielka część bukowych, minimalna ilość drzewostanu mieszanego). Bogata jest ornitofauna.	Boguszków Gorce Jedlina Zdrój Wałbrzych Mieroszów Głuszyca Czarny Bór	Wałbrzych